

Hr Wigforss ger besked

Det är inte nog med socialpolitik, skriver hr Wigforss i Tiden, det är inte nog med "den politik som vill stanna vid att bjuda människorna en framtid med bättre bärning är från år". Socialdemokratin måste gå vidare i sina krav på "kollektiv äganderätt". Enskild äganderätt kan tillåtas endast "i småföretagens form och där ett flertal arbetande lyckas ordna en samverkan som självständiga företagare". Om dessa satsar är genomtänkta och om hr Wigforss representerar den svenska socialdemokratin, måste man utgå från att socialisering eller kollektivisering kräves i alla sådana fall där för närvarande enskilda personer eller bolag är ägare av produktionsmedel vid vilkas utnyttjande andra människor i egenskap av anställda eller arbetare medverkar. En totalsocialisering, av samma omfattning som i Ryssland, uppställs som mål för vår politik.

Varför uppställs detta krav? Hr Wigforss arbetar som ofta tidigare på två linjer: en "historiefilosofisk" och en "praktiskt värderande linje. Den förra består i det utan resonemang eller bevisning uppställda påståendet att den nuvarande samhällsordningen är dömd att gå under. Följer man inte hr Wigforss väg, förutsägs "en utveckling inte alltför olik den som Marx en gång förutspådde" — "med mera centralism och mindre rörelsefrihet än de flesta av oss önskar". Uppenbart är att hr Wigforss här åsyftar den kommunistiska vägen. För att undvika denna är det nödvändigt att välja hr Wigforss väg, som visserligen innebär socialism, men "demokratisk socialism". Kort sagt, den svenska socialdemokratins ledande man uppmanar oss att gå med på en socialisering som han försäkrar oss skall bevara demokratin för att inte hamna i en annan och värre socialisering. Han rekommenderar den svenska socialdemokratin under hot om kommunismen, godtar vi inte den förra, får vi — det kan hr Wigforss tyvärr inte göra något åt — den senare.

Detta resonemang är som sagt inte försett med motivering, det härflyter direkt ur hr Wigforss på marxistiska föreställningar grundade förvisning om att kunna förutse utvecklingen. Den andra argumentationslinjen har därför större intresse. Den går inte ut på — det bör beaktas — att socialisering är nödvändig för att åstadkomma större effektivitet i produktionen eller för att framkalla större jämlikhet. Dessa förut ofta och energiskt framförda synpunkter försmår hr Wigforss i detta sammanhang. Nej, "det är frihetskravet i den socialistiska idékomplexen, som leder längst i riktning mot krav på kollektiv äganderätt. Inte med någon nödvändighet en centraliserad kollektivism, men väl något som svarar mot idén att åter förena arbetarna med egendomen." Den omvandling av samhället som hr Wigforss begär måste alltså komma till stånd helt oberoende av om den nuvarande ordningen ständigt ger medborgarna bättre bärning och vidgad andlig frihet, om den genom beskattning och socialpolitik främjar den reella jämlikheten, om den avvärjer arbetslöshet och kriser och i det hela innebär ett snabbt och säkert framsteg. Hr Wigforss krav är rent principiellt — ingen förbättring i folkets och arbetarklassens läge kan hejda honom.

Av det nyss givna citatet framgår att hr Wigforss inte ovillkorligt begär socialisering i form av statsdirigering. Men hur någon annan form av socialisering skulle vara tänkbar diskuterar han inte. Detta förstår man alltför väl. Ty hur långt den s. k. industriella demokratin än drives, kan den uppenbarligen inte medföra att skilda producentgrupper blir ett slags stater inom staten, att arbetarna inom en viss bransch eller ett visst företag blir självständiga och självstyrande enheter. Socialisering är otänkbar

tiet inte alls eftersträvar generell socialisering, att staten måste ingripa blott då det enskilda näringslivet misslyckas, att inom en vid ram enskild företagsamhet och enskild äganderätt skall respekteras. Nu slår hr Wigforss sönder spelbrickorna: socialisering, och generell socialisering, är nödvändig, alldeles oberoende av hur den nu gällande ordningen fungerar. Det nuvarande samhället skall undanröjas, hur väl det än tillgodoser medborgarnas behov av standardhöjning och förbättringar, det är summan av resonerandet. Så tänker och skriver partiets andliga ledare — från den utgångspunkten måste debatten föras.

annat än i statsdirigerings och centralplaneringens form. Däröfver är säkerligen också hr Wigforss övertygad — orden om att andra former är möjliga utgör den reservation med vilken socialistiska teoretiker sedan ett århundrade sökt dölja att bakom det vackra ordet socialism döljer sig statens, alltså byråkratins envælde.

Det väsentliga är att hr Wigforss ännu en gång — med den djupa ärlighet som ständigt skymtar bakom hans taktiska finesser — avslöjat en stark, kanske dominerande tendens inom svensk socialdemokrati. Oppositionen har sedan länge hävdade att totalsocialisering leder till byråkratiskt diktatur och efter hand till den medborgerliga frihetens förlust. Många som röstar socialdemokratiskt är utan tvivel också övertygade om omöjligheten att förena socialisering med politisk frihet. Inom socialdemokratin har man därför i regel inte besvarat kritiken med ett blankt förnekande av faran: det har sagts att par-

Självva problemet socialisering — frihet har här ofta diskuteras, och efter hr Wigforss förklaringar blir det angeläget att återkomma till saken. För ögonblicket skall blott den frågan ställas: Anser verkligen de svenska arbetarna att den högst abstrakta "återförening med egendomen" som ett förstatligande av produktionen innefattar uppväget det byråkratvälde, den likriktning, det successiva avskaffande av den medborgerliga friheten som socialiseringen enligt all erfarenhet och enligt varje fördomsfri analys måste medföra?